

**POLJOPRIVREDNA STRUČNA SLUŽBA
KOSOVSKA MITROVICA d.o.o.
38228 Kosovska Mitrovica ul.Cara Dušana 10
Tel.028/497-031,Tel/fax 028/497-044
E-mail pskm@open.telekom.rs
SAJT:hpt//psss.rs**

B I L T E N

BROJ XI

NOVEMBAR 2012

Autori:

Dipl.ing. Ljiljana Gvozdić

Dipl.ing. Kosovka Jakšić

Sadržaj:

VOĆARSTVO-VINOGRADARSTVO

- **Jesenji radovi u voćnjaku**

STOČARSTVO

- **Nega papaka**

JESENJI RADOVI U VOĆNJAKU

U voćnjaku zbog prevencije i smanjenja zastupljenosti pojave biljnih bolesti i štetočina, koje prezimljavaju na i ispod opalog lišća, najbolje ga je sakupiti, izneti iz voćnjaka i spaliti, pa tek onda ići na đubrenje i obradu voćnjaka. Po potrebi otkloniti i eventualno zaostale mumificirane plodove kao i suve grančice.

Zemljište na kom rastu i plodonose voćke, mora sadržati sve hranljive, neophodne sastojke. Đubrenje se direktno odražava na plodnost i strukturu zemljišta, reguliše se trajanje vegetacije, porast vegetativne mase, poboljšava rodnost i kvalitet plodova, kao i otpornost prema niskim temperaturama, bolestima i štetočinama.

Osnovno đubrenje ima za cilj da se u zemljište unese odgovarajuća količina hraniva koja je potrebna voćkama, zato što se tokom vegetacije trošenjem hraniva, njegova koncentracija u zemljištu smanjuje. Đubrenje voćaka u ovom periodu radi se sa organskim i mineralnim đubrivima. Ona se rasturaju po celoj površini voćnjaka.

Od organskih đubriiva najčešće se koristi stajnjak (zgorelo ili poluzgorelo stajsko đubriivo). Stajnjak je potrebno unositi u zemljište svake 3-4 godine, u količini 30 - 40 tona po hektaru. To je naročito potrebno ako su ta zemljišta slabohumusna, a sve u cilju njegovog obogaćivanja organskom materijom. Najčešće se koristi goveđi stajnjak. On pored toga što reguliše ishranu voćaka, bitno popravlja fizičke osobine zemljišta, vodno vazdušni i toplotni režim. Regulise strukturu zemljišta, kao i aeriranje i popravku vodopropustljivosti.

Stajnjak je potrebno zaorati odmah nakon rasturanja.

U ovom periodu treba koristiti i mineralna đubriiva gde je sadržaj fosfora i kalijuma povećan. To je zbog toga što se fosfor i kalijum sporije razlažu, pa su dostupni biljkama u dužem periodu. Od vremena primene đubriiva zavisi i njegova formulacija. Tako se manji sadržaj azota primenjuje u jesen, a kako se sadržaj azota povećava i vreme njegove primene se pomera ka vegetaciji. Zato je azotna đubriiva bolje dodavati tokom vegetacije, kada ih voćke mogu maksimalno iskoristiti, a fosfor i kalijum kroz složena osnovna đubriiva. Ova đubriiva treba unositi dublje u zemljište.

Đubriiva u voćnjaku treba rasturiti pre obrade zemljišta, i to prvo treba dodati mineralna, potom organska, pa tek onda vršiti oranje ili freziranje zemljišta.

Obradu zemljišta treba sprovesti na manjoj dubini 15 – 18cm, zato što bi dubljom obradom moglo doći do oštećenja korenovog sistema. Ona zavisi od zemljišta, korenovog sistema voćaka, kao i od vremena izvođenja. Ako je korenov sistem plitak, ako je zemljište bilo pod leđinom ili su zasadi gusti, dubinu treba postepeno povećavati.

Obradom se postiže aeracija zemljišta, poboljšava se vodni i toplotni režim zemljišta, koren se lakše razvija, lakše se usvaja i hranivo, rastresitost je povoljnija itd.

Ako su voćnjaci podignuti na većim kosinama, dovoljno je obraditi površinu oko stabla voćke. Ako bi se u ovakvom slučaju obavilo oranje cele površine zasada, usled padavina bi došlo do spiranja zemljišta, ogoljavanja korenovog sistema, a eventualno bi moglo doći i do stradanja korenovog sistema usled zimskih mrazeva.

Obrada zemljišta se primenjuje samo na terenima koji nisu podložni spiranju zemljišta.

Aktuelno je i krećenje stabla, pri čemu treba iskoristiti vremenski odgovarajuće dane, sa temperaturom u plusu, za rad. Tako se smanjuje opasnost od izmrzavanja. Zaštita krećenjem se zasniva na bazi bele boje koja odbija sunčeve zrake i otežava zagrevanje debla, koje kao nezagrejano otežava kretanje sokova i voćkama odlaže početak vegetacije. To istovremeno pomaže i u izbegavanju prolećnih mrazeva. Krećenje sprečava pucanje kore (naročito mlađih voćaka), usled naglih temperaturnih promena, tj. kretanja sokova, stvaranja ledenih kristala, pucanja zaleđene kore itd. Zato krećenje treba odraditi kod mladih voćaka, jer im je kora debela nežna, glatka i osetljiva. Krećenje je poželjno i na starijim voćkama čija je ispucala kora postala sklonište za razne štetne insekte.

Služba za voćarstvo i vinogradarstvo

NEGA PAPAKA

Prerasli i deformisani papci su jedan od važnih činilaca koji utiču na njihovo oboljenje. Zato se njihovom negom i obrezivanjem (korekcijom) održava prirodni oblik i veličina, čime se znatno doprinosi zdravlju nogu i celog organizma krave. U nekim zemljama (Danska, i Švedska) ovaj postupak nege i korekcije papaka uveden je kao zakonska obaveza, a u drugim se primenjuje u većim razmerama (Francuska, Nemačka, Belgija, Holandija itd.

U cilju unapređenja proizvodnje mleka kod nas neophodno je da se, veća pažnja posveti nezi papaka krava. Zapaljenje pedodermna, truljenje rožine papaka, stvaranje dvostrukog tabana, često su posledica nepravilne nege, koja može prouzrokovati oboljenje kože, potkožnog tkiva i tetiva. Ovakve životinje hramlju, izvesno vreme su smanjenih radnih sposobnosti, a ako se ne leče mogu biti izgubljene zauvek.

Kod krava koje u letnjem periodu borave na pašnjaku ili se gaje u slobodnom sistemu držanja gde mogu da se kreću, papci se uglavnom razvijaju normalno, jer je trošenje rožine u granicama njenog rasta. Međutim, kod krava koje se drže u vezanom sistemu u klasičnim stajama, i ne kreću se, rast rožine je veći nego što se troši, te može da izazove mnoge posledice.

Na oboljenje papaka znatno utiču uslovi smeštaja i vlažne prostorije, što doprinosi zapaljenju međupapčane kože. Zato je potrebno jednom ili dva puta godišnje sprovesti veliko čišćenje i dezinfekciju staje. Takođe je neophodno i redovno održavanje higijene staje uz korišćenje čiste i suve prostirke.

Pažnju treba obratiti i na pravilnu ishranu muznih krava, koja se u znatnoj meri odražava na zdravstveno stanje papaka. Tako u vreme zasušenja, grlima treba davati što manje koncentrata, dovoljno kvalitetnog krmnog bilja, a posle telenja postepeno povećavati količine koncentrata.

Korišćenje kvalitetne dopunske smeše minerala, posebno cinka, sprečava prodor bakterija, a takođe pomaže u izlečenju kože u slučaju infekcije.

Bazen za dezinfekciju

Dezinfekcija je redovan postupak i izvodi se relativno lako i jednostavno, nije skupa, ali je njen učinak velik. Dezinfekcijom se sprečavaju nepoželjne pojave raznih infekcija i bolesti, kao što je međuprsno zapaljenje (dermatitis). Za sprovođenje ove mere ispred staje ili izmuzišta potrebno je izgraditi betonsku kadu (bazen) dužine tri - pet metara, širine 75cm i dubine 15cm. U nedostatku betonskog bazena, on se može improvizovati od debele plastične folije i nekoliko gredica. Kao sredstvo za dezinfekciju u praksi se najčešće koristi 3-5% rastvor formalina (3 do 5 litara formalina na 97-95 litara vode) koji je jeftiniji, ili 6% rastvor bakarnog sulfata koji povoljno deluje i na očvršćavanje rožine papaka, čime se sprečava njeno pucanje. Najbolje je ako se naizmenično upotrebljavaju oba sredstva. Pripremljen rastvor se nalije u bazen do visine oko 10cm i koristi dva do tri dana.

Ako stoji duže vreme gubi efikasnost. Rastvor može da se menja češće ako se zaprlja. Treba imati u vidu da je dejstvo rastvora slabije na temperaturi ispod 15°C. Dezinfekciju papaka treba izvesti tako što se krave navode da prođu kroz bazen dva do tri puta dnevno, u periodu od tri do pet dana. Ova mera nege papaka sprovodi se dva puta godišnje, a po potrebi i češće i odgajivač mora biti obazriv i ne dozvoliti životinjama da piju rastvor iz bazena. Ako dođe do pojave simptoma oštećenja (iritacije) kože, tretman treba prekinuti.

Orezivanje – (korekcija) papaka krava jedna je od najvažnijih mera nege. Pravilnim i redovnim orezivanjem, koje se obavlja dva puta godišnje, održava se pravilan oblik i veličina papaka i tako stvara mogućnost da krava stoji sigurno i da se pravilno kreće. Orezivanje papaka je posebna veština. Taj posao mogu da obavljaju samo obučeni radnici. Zato je najbolje da se za njega osposobe poljoprivredni ili veterinarski tehničari.

Početak pojave „kravljeg stava“ izazvanog lošim papacima

Orezivanje – (korekcija) papaka krava jedna je od najvažnijih mera nege. Pravilnim i redovnim orezivanjem, koje se obavlja dva puta godišnje, održava se pravilan oblik i veličina papaka i tako stvara mogućnost da krava stoji sigurno i da se pravilno kreće. Orezivanje papaka je posebna veština. Taj posao mogu da obavljaju samo obučeni radnici. Zato je najbolje da se za njega osposobe poljoprivredni ili veterinarski tehničari.

Pribor za orezivanje papaka čine: klešta, makaze, garnitura specijalnih noževa, krazko i dugačko dleto, drveni čekić i turpija.

- Klešta služe za skraćivanje papaka, tj. Za odstranjivanje viška na vrhovima, a eventualno i skidanje sa strane.
- Makaze se sve više upotrebljavaju za skidanje viška sa svih ivica papaka.
- Noževi mogu biti sa oštricom sa jedne strane (leve ili desne), da bi se izbegla povreda pri radu, ili sa obostranom oštricom, što je ređe. Nož mora biti vrlo oštar, što omogućava lakši i kvalitetniji rad.
- Kratko dleto služi za obradu donjeg dela tabana, a dugačko dleto za skidanje ivica papaka.
- Drveni čekić se koristi uz dleto, a turpija služi za završnu finu obradu papaka pri njihovom formiranju.

Odgovarajuće fiksiranje krava je svakodnevna praksa u govedarstvu iz više razloga. To je način sputavanja, umirivanja grla, odnosno pojedinih delova tela kako bi se mogli sprovesti određeni zahvati.

Ispravan stav dobiven redovnom korekcijom papaka

Fiksiranje prednjih nogu postiže se:

- postavljanjem konopca oko kičice, prebacivanjem na suprotnu stranu preko grebena i
- povlačenjem sve dok se noga ne savije uz nadlaktnu kost;
- upotrebom takozvane bremze – (omča od konopca) iznad zgloba, tako da se između nje i podlaktice podvuče kraća drvena palica i uvrće na jednu stranu, izazivajući pritisak i bol kod životinja, koja podigne nogu, a takođe i savijanjem uz nadlaktnu kost.

Problem koji se često javlja, pogotovu na prednjim nogama, pri obradi papaka, je suva rožina. Ona je vrlo tvrda, ali i lomljiva i veoma teška za pravilnu korekciju. U tom slučaju preporučuje se da se dan pre obrade, životinja stavi na vlažnu prostirku, piljevinu ili slamu natopljenu vodom. Posle toga rožinu je mnogo lakše obrezivati.

Fiksiranje zadnjih nogu postiže se:

- hvatanjem i snažnim povlačenjem kolenog nabora ka repu i leđima;
- povlačenjem repa između nogu, a zatim preko kolenog nabora snažnim povlačenjem nagore;
- povlačenjem repa između nogu, a zatim preko kolenog nabora snažnim povlačenjem nagore;
- primenom tzv. repne bremze – podizanjem i savijanjem korena repa ka leđima;
- primenom bremze – stezača podkolenice, odnosno postavljanjem omče iznad skočnog zgloba i palice kojom se uvrće;
- podizanjem zadnje noge – dva pomoćna radnika postavljaju dugačku drvenu motku ispred skočnog zgloba životinje i ravnomerno je podižu i pomeraju unazad, čime se i noga podigne.

Ovako stručnom obradom – obrezivanjem papaka dva puta godišnje, postiže se: održavanje zdravlja papaka i nogu; povećanje količine namuženog mleka i do 15%; redovan polni žar plotkinja, a time i sprečavanje jalovosti krava.

Služba za stočarstvo